

ERICH MARIA
REMARKQUE
Obeliscul negru

Traducere din limba germană
de Sanda Munteanu

POLIROM
2024

Isabelle se întoarce spre mine cu o mișcare bruscă. Nu mai râde.

— Ah, Rudolf, oare de ce nu sunt toți oamenii pur și simplu fericiți? șoptește ea.

— Nu știu. Poate fiindcă, altfel, Dumnezeu s-ar plictisi.

— Nu, răspunde ea repede. Nu de aceea.

— Păi, atunci de ce?

— Fiindcă se teme.

— Se teme? Dar de ce?

— Dacă toată lumea ar fi fericită, n-ar mai fi nevoie de Dumnezeu.

Mă uit mai atent la ea. Ochii ei sunt foarte transparenti. Și fața ei este bronzată și mai îngustă ca de obicei.

— El există doar pentru nenorociți, spune apoi. Atunci oamenii au nevoie de el și se roagă. De aceea abate nenorociri asupra lor.

— Există și oameni care se roagă lui Dumnezeu fiindcă sunt fericiți.

— Zău?

Isabelle zâmbește neîncrezătoare.

— În acest caz se roagă fiindcă se tem că nu vor rămâne fericiți. Totul se rezumă la frică, Rudolf. N-ai știut?

Bătrânul voios trece pe lângă noi însoțit de soră. Dinspre o fereastră a clădirii principale se aude zumzăitul unui aspirator de praf. Mă uit în jurul meu. Fereastra este deschisă dar are gratii – o gaură neagră din care iese țipătul aspiratorului, de parcă ar fi un suflet damnat.

— Totul produce frică, repetă Isabelle. Nu ți-e niciodată frică?

— Nu știu, răspund, încă foarte precaut. Cred că da. În timpul războiului mi-a fost de multe ori frică.

— Nu la asta mă gândeam. Asta este o frică rațională. Mă refeream la frica lipsită de nume.

— Care? Frica de viață?

Ea scutură din cap.

— Nu. De mai demult.

— De moarte?

Isabelle scutură iar din cap. Renunț să o mai întreb. Nu vreau să răscolesc mai departe. Rămânem câțva timp tăcuți, înconjurați de lumina crepusculară. Am iarăși senzația că Isabelle nu este bolnavă; dar nu-i dau curs. Dacă îi dau curs, mă simt iar tulburat și nu vreau. Isabelle se mișcă în cele din urmă.

— De ce nu spui nimic?

— Ce rost au cuvintele?

— Mult, șoptește ea. Totul. Ți-e frică de ele? Mă gândesc.

— Probabil că noi, toți, ne temem puțin de vorbele mari. S-au spus înfiorător de multe minciuni cu ajutorul lor. Poate că ne temem și de sentimentele noastre. Nu mai avem încredere în ele.

Isabelle își ridică picioarele pe bancă.

— Dar avem nevoie de ele, dragul meu, murmură ea. Cum altfel să poți trăi?

Aspiratorul de praf a încetat să zumzăie. S-a lăsat deodată o mare liniște. Dinspre straturile de flori vine o adiere de pământ reavăn. O pasăre ciripește în castani – aceeași secvență, iar și iar. Seara a devenit dintr-odată o balanță, iar în fiecare din cele două talgere se află aceeași cantitate din lume. O simt, de parcă s-ar balansa, lipsită de greutate, pe pieptul meu. Nu mi se poate întâmpla nimic, mă gândesc, cât timp respir atât de liniștit în continuare.

— Ți-e teamă de mine? șoptește Isabelle.

Nu, mă gândesc și scutur din cap; ești singurul om de care nu mi-e frică. Nici cu vorbe. În fața ta nu sunt niciodată prea mari și nici ridicole. Tu le înțelegi de fiecare dată deoarece trăiești încă într-o lume în care vorbele și sentimentele sunt unul și același lucru, iar viziunea și minciuna identice.

— De ce nu spui nimic? întreabă ea.

Ridic din umeri.

— Uneori nu poți spune nimic, Isabelle. Și este de multe ori greu să-i dai drumul.

— La ce să dai drumul?

— Ție însuși. Există multe reticențe.

— Un cuțit nu se poate tăia pe sine însuși, Rudolf. De ce ți-e frică?

— Nu știu nici eu, Isabelle.

— Nu aștepta prea mult, dragul meu. Altfel va fi prea târziu. Omul are nevoie de cuvinte, murmură ea.

Nu răspund.

— Ca să combați teama, Rudolf, mai spune ea. Ele sunt ca lămpile. Te ajută. Vezi ce cenușiu devine totul? Nici sângele nu mai este roșu. De ce nu mă ajuți?

Depun armele în cele din urmă:

— Ah, suflețelule dulce, străin și iubit, încep eu. De-aș putea să te ajut!?

Ea se apleacă înainte și își pune brațele în jurul umerilor mei:

— Hai, vino cu mine! Ajută-mă! Mă strigă!

— Cine te strigă?

— Nu le auzi? Vocile. Strigă mereu și mereu!

— Nu strigă nimeni, Isabelle. Doar inima ta.

Dar ce strigă?

Îi simt respirația pe fața mea.

— Iubește-mă; atunci n-o să mai strige, spune ea.

— Te iubesc.

Se ghemuiește lângă mine. Ochii ei sunt acum închiși. Se întunecă tot mai tare; îl zăresc pe omul din sticlă trecând iar cu pași lenți. O soră adună câțiva pacienți mai în vârstă care stătuseră pe bănci ca niște mici grămezi de nenorocire întunecate.

— E timpul, spune sora uitându-se la noi.

Dau din cap, dar rămân pe loc.

— Ei strigă, șoptește Isabelle. Nu-i poți găsi niciodată. Cine are atât de multe lacrimi?

— Nimeni, spun eu. Nimeni pe lumea asta, iubita mea.

Ea nu răspunde. Respiră lângă mine ca un copil ostenit. Apoi o ridic și străbat aleile cu ea în brațe, până la pavilionul în care locuiește.

Când o las jos, ea se poticnește și se prinde de mine. Murmură ceva ce nu înțeleg și se lasă condusă înăuntru. Intrarea este puternic luminată – o lumină lăptoasă, lipsită de umbră. O așez într-un fotoliu de răchită din hol. Zace acolo cu ochii închiși, de parcă ar fi fost coborâtă de pe o cruce invizibilă. Trec pe lângă noi două surori îmbrăcate în negru. Se îndreaptă spre capelă. Ai, o clipă, impresia că vor s-o ia pe Isabelle ca să o îngroape. Apoi apare infirmiera albă și o duce de acolo.

Maica stareță ne-a trimis a doua sticlă de vin de Mosela. Cu toate acestea, Bodendiek a dispărut – spre surprinderea mea – imediat după cină. Wernicke rămâne pe loc. Vremea este stabilă, iar bolnavii sunt atât de liniștiți pe cât pot să fie.

— De ce nu sunt omorâți aceia a căror stare este lipsită de orice speranță? îl întreb eu.

— Dumneavoastră i-ați ucide? răspunde el tot cu o întrebare.

— Nu știu. Aceeași întrebare se ridică și în cazul unui muribund care suferă de o boală incurabilă, și se știe că îl așteaptă de acum înainte doar dureri și suferință. I-ați face o injecție pentru ca să sufere cu câteva zile mai puțin?

Wernicke tace.

— Noroc că nu este aici Bodendiek, continui eu. Suntem, prin urmare, scutiți de explicațiile morale și religioase. Am avut un camarad cu abdomenul sfârtecat – ca la măcelărie. Ne-a implorat să-l împușcăm. L-am transportat la ambulanță. A mai țipat acolo timp de trei zile după care a murit. Trei zile sunt o perioadă lungă atunci când urlă de durere. Am văzut mulți oameni

crăpând. Nu *murind*, ci *crăpând*. Toți ar fi putut fi ajutați administrându-li-se o injecție. Mama mea de asemenea.

Wernicke tace.

— Bine, spun eu. Știu: să curmi viața unei făpturi vii te duce totdeauna cu gândul la o crimă. De când am trecut prin război nu-mi place să ucid nici măcar o muscă. Și cu toate acestea, friptura de vițel din seara aceasta am mâncat-o cu plăcere, deși vițelul a fost ucis pentru ca să-l mâncăm noi. Acestea sunt vechile paradoxuri și concluziile eronate. Viața este un miracol – atât într-un vițel cât și într-o muscă. Mai ales într-o muscă – în această acrobată cu miile de fațete ale ochilor ei. Totdeauna viața este un miracol. Dar se termină totdeauna. De ce în timp de pace omorâm un câine, dar nu un om care urlă de durere? În schimb, ucidem milioane în timpul unor războaie inutile.

Wernicke nu-mi dă încă nici un răspuns. O insectă mare zumzăie în jurul lămpii. Se izbește de bec, cade, se târăște, se ridică iar în zbor înconjurând iar lampa. Nu-și valorifică experiența dobândită.

— Firește că Bodendiek, funcționarul bisericesc, are pentru toate un răspuns, spun eu. Animalele n-au suflet – oamenii au. Dar ce se alege de bucățica de suflet atunci când o circumvoluțiune a creierului este lezată? Unde este această bucățică atunci când cineva ajunge un idiot? S-a înălțat deja la cer? Sau așteaptă pe undeva restul, degradat, al trupului, datorită căruia corpul omenesc salivează încă, mănâncă încă și excretează încă? Am văzut la Ospiciu câteva cazuri – animalele sunt zei în comparație cu acestea. Unde a rămas sufletul la demenți? Poate fi împărțit? Sau plutește ca un balon invizibil deasupra bietelor capete murmurânde?

Wernicke face un gest, de parcă ar alunga o insectă.

— Bine, spun. Este o întrebare pentru Bodendiek și o va rezolva cu multă ușurință. Bodendiek poate rezolva orice cu: marele Dumnezeu necunoscut, cu cerul și iadul, cu răsplătirea celor care au suferit și pedepsirea celor răi. N-a adus încă nimeni o dovadă în acest sens – doar credința aduce fericire, după părerea lui Bodendiek. În acest caz, din ce cauză am fost înzestrați cu o rațiune, cu simț critic și dorința de a căuta dovezi? Pentru a nu face uz de ele? Un joc ciudat pentru Marele Necunoscut! Și ce înseamnă respectul față de viață? Frică de moarte? Frică, mereu frică! De ce? Și din ce cauză ne este proprie posibilitatea de a formula întrebări din moment ce nu există un răspuns?

— Ați terminat? întreabă Wernicke.

— Nu – dar nu vă mai pun întrebări.

— Bine. Oricum, nu vă pot da un răspuns. Știți și dumneavoastră atâta lucru, nu-i așa?

— Firește. De ce să puteți tocmai dumneavoastră răspunde atâta timp cât toate bibliotecile din lume oferă ca răspuns doar speculații?

Insecta s-a prăbușit în timpul celui de al doilea zbor. Se chinuie să se ridice iar, și își începe al treilea tur. Aripile îi sunt ca un oțel albastru polizat. Reprezintă o frumoasă mașină utilitară; dar în fața luminii este ca un alcoolic în fața unei sticle cu rachiu.

Wernicke toarnă în paharele noastre restul vinului de Mosela.

— Cât timp ați fost pe front?

— Trei ani.

— Ciudat!

Nu răspund. Știu aproximativ cam ce ar vrea să spună și n-am chef să mai rumeg o dată totul.

— Credeți că rațiunea face parte din suflet? întreabă în schimb Wernicke.

— Nu știu. Dar dumneavoastră credeți că acei suboameni care fac pe ei și se târâie în secția închisă au încă un suflet?